

STERK UIT ARMOEDE

Opgeleide ervaringsdeskundigen
vertellen hun krachtige verhaal

STERK UIT ARMOEDE

Opgeleide ervaringsdeskundigen
vertellen hun krachtige verhaal

**“Alles wat je
voor me doet
zonder mij, doe
je tegen mij”**

- Gandhi -

Tekst

Anne-Goaitske Breteler

Vormgeving

Ontwerp 22, Ellen Okken

© 2020 Sterk uit Armoede
www.sterkuitarmoede.nl

“Ze hebben van hun ervaring hun kracht gemaakt en dat verdient heel veel respect.”

Voorwoord

Met trots presenteert *‘Expertisecentrum Sterk uit Armoede’*, een verhalenbundel met verhalen van tien opgeleide ervaringsdeskundigen in generatiearmoede en sociale uitsluiting. Zij geven een beeld van hun achtergrond en hoe de opleiding het hen mogelijk heeft gemaakt om nu het verschil te maken in de aanpak van (generatie)armoede op de werkplek waar ze actief zijn.

De kern is dat ze geleerd hebben hun negatieve ervaring om te buigen en te gebruiken in het contact en het bereiken van andere mensen die in armoede leven. Ze hebben, met andere woorden, van hun ervaring hun kracht gemaakt en dat verdient heel veel respect.

De ervaringsdeskundigen die geïnterviewd zijn hebben een werkplek gevonden en daar was het hen uiteraard ook om te doen. Deze werkplekken zijn zeer divers, van gemeente tot onderwijs tot reclassering en tot *‘Sterk uit Armoede’* zelf. Het salaris dat ze nu verdienen is voor velen het eerste salaris sinds jaren en dat is toch heel speciaal.

We willen *Kans voor de Veenkoloniën* bedanken voor het financieel mogelijk maken van de verhalenbundel, Anne-Goaitske Breteler voor het houden en uitschrijven van de interviews en Ellen Okken voor de fraaie vormgeving. Niet in de laatste plaats willen we de ervaringsdeskundigen zelf bedanken voor hun bereidheid hun verhaal in alle openheid te vertellen en op deze wijze te delen met de lezers.

Maart 2020

Team Advies en Ondersteuning

Expertisecentrum Sterk uit Armoede,
van ervaringsdeskundigen in generatiearmoede
en sociale uitsluiting

“Thuis werd er altijd gegoocheld met geld.”

Alex Schepel (49 jaar) groeide op in Paddepoel, Groningen. Al van kinds af aan kreeg hij te maken met armoede: schulden, alcoholisme, misbruik, stilzwijgen, verlies; het bliken bekende elementen in zijn omgeving destijds. Het ene aspect versterkte het andere, waardoor Alex lange tijd van uitkering tot uitkering leefde. *‘Thuis werd er altijd gegoocheld met geld. Het ene gat met het andere vullen. Het idee was “als je geld hebt, dan moet je het snel opmaken anders komt iemand het halen”.*

Rond zijn twintigste veranderde Alex' leven. Hij bouwde, door een nieuwe studie, een vriendenkring op. Met één van zijn vrienden werkte hij met veel plezier bij de V&D. Toch ging het wederom bergafwaarts toen hij in 2013 met het faillissement van de V&D zijn baan verloor. *‘Toen kwam de UWV om de hoek kijken’.* Hij had een sollicitatieplicht, maar door de angsten die hij vanuit zijn jeugd had opgebouwd, bleek dat een grote opgave. *‘Bellen durfde ik echt niet. Ik kon me gewoon niet handhaven’.* Alex wilde van zijn angsten af en besloot om een gratis talententraining te gaan volgen. Via die training kwam hij in aanraking met Sterk uit Armoede. *‘In dat foldertje stond zoets als: ‘met de bagage uit het verleden, kun je iets goeds doen in de toekomst’. Ik dacht meteen, dat is iets voor mij, want ik heb genoeg bagage’.*

Zo begon Alex in 2014 met de opleiding van Sterk uit Armoede. Hij vond het in de beginperiode naar eigen zeggen *‘doodeng’*. *‘Elke dag kwam ik daar en dacht ik bij mezelf, ik ga hier weg’.* Toch zette hij door. In de eerste fase van de opleiding stond het vertellen van ieders levensverhaal centraal, iets wat Alex nog nooit eerder had gedaan. Na een tijdje heeft Alex zijn verhaal aan de klas durven vertellen. *‘Het heeft een jaar geduurd voordat ik het kon zeggen. Toen heb ik mijn rugzak leeggeschept, langzaam maar zeker. Je raakt het nooit helemaal kwijt, maar het is zo klein geworden dat ik er gewoon over kan praten’.*

Dat hij nu juist anderen kan helpen door te praten over zijn verleden, dat had hij nooit gedacht. *‘Ik neem positie in, soms is dat nog steeds eng hoor, maar nu ben ik iemand die wat te vertellen heeft. En dat had ik nooit’.* Vanuit de opleiding werd hij

“Het werkt als een olievlek”

gevraagd om als teamdocent mee te werken aan de Mbo-opleiding in 2017. Daar is het niet bij gebleven, want inmiddels is Alex werkzaam als ervaringsdeskundige projectleider binnen Sterk uit Armoede. *‘Ik kan nu veel dingen van mijn leven beschrijven, anderen erkenning geven. Ik weet hoe het voelt. Dat is het verschil in werken met ervaringsdeskundigen het gaat over ‘indenken’ en ‘invoelen’. Ik weet zelf precies hoe het is om onmachtig te zijn.’*

De gereedschappen om de vicieuze cirkels te doorbreken is precies wat Alex anderen nu wil aanreiken. *‘Mijn wereld is zoveel beter geworden, ik heb het nog nooit zo goed gehad. Ik ben zo bevrijd uit mijn gietijzeren kooitje. Dat gun ik anderen ook.’* Hij merkt dat hij door zijn ervaringsdeskundigheid iets in werking zet bij anderen. Van zijn eigen vrouw die zich nu weer aan het ontwikkelen is tot aan collega’s die inzichten opdoen door Alex. Hij is gemotiveerd om door te gaan: *‘Het werkt als een olievlek.’*

VANUIT HET WERKVELD

Alex heeft mij laten zien, wat perspectief doet met je persoonlijke ontwikkeling. Hij heeft zich in onze organisatie in heel korte tijd ontwikkeld tot een krachtige en gelijkwaardig collega. Eerder zei hij tegen mij: ‘Jij kunt je wel gelijkwaardig voelen aan mij, maar dat doe ik niet aan jou’. Deze week gaf hij aan dat die afstand al bijna is verdwenen.

‘Je kunt niet oud en wijs zijn als je niet jong en wild geweest bent’, dit citaat siert het klaslokaal van Marion Mus (34). Als verzuimcoördinator en studentencoach bij Noorderpoort in Veendam merkt ze dat de tekst niet alleen op haar zelf van toepassing is geweest, maar ook geldt voor de leerlingen met wie ze werkt. Haar ervaringsdeskundigheid is in dit geval dan ook alleen maar een pré: *‘Ik ben jong moeder geworden, heb in de schuldsanering gezeten; ken zoveel rotzooi en heb zelf ook kattenkwaad uitgehaald.’* Zij begrijpt de jongeren en de jongeren begrijpen haar. *‘Ik herken de situaties waarin ze zichzelf terecht brengen. Nu kan ik een voorbeeldfunctie voor hen zijn.’* In haar huidige werk begeleidt en motiveert Marion jongeren in hun schoolcarrière.

Toch heeft Marion lang niet altijd het gevoel gehad dat ze met haar verleden iets zou kunnen betekenen voor anderen. Eerder stond ze te boek, zo vertelt ze zelf, als iemand met een *‘grote waffel’*. Op de basisschool kreeg ze te maken met pesten. *‘Dat pestverleden is omgeslagen en veranderde me in een agressieve tiran’.* Ze vertrouwde niemand en durfde zich niet meer kwetsbaar op te stellen. Daarom besloot ze om na haar middelbare school een opleiding te volgen in de dierverzorging. *‘Dan hoefde ik in ieder geval geen mensenwerk te doen’.* Het jonge moederschap en de instabiele situatie om haar heen, maakten echter dat

ze te maken kreeg met het proces van de schuldsanering.

Nadat ze het hele traject voltooid had, in 2017, kwam ze terecht bij de opleiding van Sterk uit Armoede. *‘Ik had verwacht dat je op een presenteerblaadje zou krijgen “dit heb je vroeger meegemaakt, dit kun je er mee gaan doen”. Terwijl je in de praktijk juist heel erg geconfronteerd wordt met jezelf; dáár ga je mee aan de slag’.* Ze kreeg inzicht in haar eigen mechanismen en dat de harde en afstandelijke karaktertrekken van vroeger juist veel weerstand bij anderen in de hand werkte. In de afgelopen jaren is ze daarmee aan de

“Nu kan ik een voorbeeldfunctie voor hen zijn.”

slag gegaan. Ze is *'grijselig versoepteld'*, vertelt ze lachend. Daardoor creëert ze nu veel meer begrip bij mensen, waardoor ze automatisch veel beter contact legt. *'Soms mis ik het nog wel eens hoor, de kick dat je nergens bang voor bent. Dat was ook mijn veiligheid.'*

Na de opleiding kwam ze terecht bij de school waar ze haar verleden kon inzetten om anderen te inspireren. *'Ik merk dat ik - doordat ik hun taal spreek, wat af en toe best grof kan zijn - in mijn benadering veel dichterbij hen kom. Aan de andere kant heb ik ook gewoon mijn zakelijke kant die ik als een pet kan opzetten. Het gaat om gelijkwaardigheid'*. Ze wil het liefst van beide kanten van de tafel kunnen praten, om zo ook collega's te kunnen helpen in het vergroten van inzicht tussen de perspectieven.

Dat Marion populair geworden is op de arbeidsmarkt blijkt wel. Ze heeft haar baan recentelijk geruild

VANUIT HET WERKVELD

Ik zie heel duidelijk dat zij haar ervaringen inzet bij het benaderen van mensen, ze is een gelijke maar ook tevens en professional.

voor een vast contract bij een reclasseringsbedrijf. Daar zal ze ook weer als schakel functioneren tussen de cliënt en de reclassering zelf. *'In dat contact kan al zoveel fout gaan, dus dan is begeleiding goed.'* Doordat zij uit eigen ervaring op een gelijkwaardige manier beide perspectieven kan benaderen, is de begeleidende functie haar op het lijf geschreven. Ze vindt het ook spannend: *'tsja, als je ineens achter dat zelfgebouwde muurtje weg moet, daar word ik soms wel wat nerveus van. Maar het levert zo veel meer op!'*

“Het gaat om gelijkwaardigheid”

**“Ik heb best
wat in petto,
dus kom maar
op met die
baan!”**

‘Het taboe op armoede moet er af! Ik zou het mooi vinden als mensen gewoon zonder schaamte durven zeggen: ‘ik heb gewoon geen geld’. Voor Riane (57 jaar) is de meerwaarde van ervaringsdeskundigen in het werkveld overduidelijk. ‘Er moeten dingen veranderd worden en de groep zelf is kwetsbaar, maar gelukkig ben ik nu mondig genoeg om daar een vertaalslag in te maken’.

Op dit moment werkt Riane als ervaringsdeskundige mee aan een onderzoek van het UMCG rondom zwangerschap en roken. Het UMCG zette onder andere Riane in om de doelgroep te kunnen bereiken. Meteen bij aanvang van het project al, bewees ze samen met haar collega hoe belangrijk zij als ervaringsdeskundigen zijn. *‘Als je zwangere vrouwen die in armoede leven, wilt werven dan is een logische plek om te flyeren bij de voedselbank bijvoorbeeld. Dat was bij hen niet opgekomen. Dat is al het verschil in werelden en daar hebben ze ons bij nodig’.*

Naast het onderzoek bij het UMCG neemt Riane ook plaats in de familierraad bij de GGZ. Als mantelzorger van een partner die kampt met een ernstige depressie, heeft ze, met de kennis die ze put uit haar eigen verleden, een dubbele functie in het GGZ orgaan. *‘Bij de crisisopvang wordt bijvoorbeeld helemaal niet*

gevraagd naar financiële middelen. Er wordt wel gezorgd voor de verpleging, maar dat hele stuk blijft liggen’. Riane signaleerde het probleem en besloot om zich daar hard voor te maken. Zo heeft ze morgen weer een gesprek over een pilot omtrent workshops over dit onderwerp. *‘Ik ben overal druppels aan het laten vallen en aan het netwerken, om een frisse blik te geven’.*

Elf jaar geleden vluchtte Riane samen met haar vierjarige dochter vanuit Den Haag voor haar verslaafde man. Eenmaal veilig in het Noorden wilde ze eerst tijd nemen om voor haarzelf en haar dochter een stabiele thuissituatie te creëren. *‘Hier hebben ze me de ruimte en lucht gegeven, precies wat ik nodig had’.* Ondanks het feit dat Riane niet in de schulden terecht kwam, heeft ze wel degelijk ervaring met armoede. *‘Niet alleen emotionele armoede, maar toch ook wel op financieel gebied. Mijn dochter kreeg wel vaker*

“Mensen oordelen te snel.”

tweedehands kleding, daar was ik dan erg dankbaar voor, terwijl zij zich ervoor schaamde’. Toch ziet ze nu ook de goede kant van die periode: ‘mijn dochter heeft wel besef van waarde van geld. Ze zou niet zomaar rare uitgaves doen. Dat is dan wel weer een voordeel van opgroeien in armoede’.

Hoe zelfstandiger haar dochter werd, hoe meer ruimte Riane kreeg om weer om zich heen te kijken. Ze begon met vrijwilligerswerk op verschillende plaatsen en kwam uiteindelijk terecht bij de opleiding van Sterk uit Armoede. ‘Daar heb

ik gesprekstechnieken geleerd en inzicht gekregen in hoe ik beter kan luisteren. De rest waren aspecten die ik al bezat, maar die ik nu in een vorm kon gieten’. Bovendien zag ze in dat haar openheid – waar ze vroeger juist vaak op teruggefloten werd – in haar werkveld alleen maar een pré is. ‘Die stigma’s, daar doe ik niet aan. Ik zie heel veel schaamte bij mensen in armoede, terwijl dat niet terecht is. Mensen oordelen te snel’.

Riane voelt zich nu weer gemotiveerd en gewaardeerd. ‘Ik heb best wat in petto, dus kom maar op met die baan!’. Ze hoopt dat ze in de nabije toekomst werk vindt, waarbij ze anderen kan wakker schudden en bewustwording teweeg brengt. ‘Dan kunnen kinderen in armoede al op jonge leeftijd de kans krijgen om talenten te ontwikkelen, zodat ze eigenwaarde hebben en zich later beter staande kunnen houden in de maatschappij. Dat is de basis’.

VANUIT HET WERKVELD

Riane werkt in alle fasen van ons project “Samen Stoppen, Samen Sterk!” samen met onderzoekers, hulpverleners en zwangeren. Zij is de verbindende pin tussen de leef- en beleefwereld van zwangeren die in armoede leven. Haar inzichten en tips zijn van grote waarde in ons project en zorgen ervoor dat we betere zorg op maat kunnen ontwikkelen voor vrouwen zodat ze beter ondersteund worden met stoppen met roken tijdens de zwangerschap en na de bevalling.

Karin van Iterson (57 jaar) werkte zesendertig jaar lang in het bedrijfsleven tot ze plotseling haar baan verloor. Net daarvoor had ze een nieuwe auto gekocht, – welke nog niet afbetaald was – raakte de bank waarbij ze zat failliet en bijna gelijktijdig werd haar moeder ernstig ziek. Karin besloot om niet direct naar nieuw werk te zoeken, maar om de taak als mantelzorger op zich te nemen. Alle factoren bij elkaar zorgden ervoor dat Karin maar liefst viereneenhalf jaar in de schuldhulpverlening terecht kwam. Al tijdens deze periode werd ze voor haar ervaringsdeskundigheid gevraagd. Ze maakte onderdeel uit van de vrijwilligerspoule ‘Project in eigen hand’, waarvoor ze met maatschappelijk werk en andere cliënten in contact kwam. Door het volgen van de opleiding van Sterk uit Armoede ontwikkelde ze haar vaardigheden als ervaringsdeskundige alleen maar door.

‘Iedereen heeft wel zijn pakketje, zijn deel in de maatschappij van hoe diegene iets meegemaakt heeft. Daarom ervaar ik mijn ervaringsdeskundigheid heel specifiek. Ik weet precies wat mensen die met schulden te maken hebben voelen en waar ze doorheen gaan’. Karin heeft het hart op de tong. Een eigenschap waar binnen haar werkveld dankbaar gebruik van gemaakt wordt. Regelmatig spreken haar collega’s van de schuldhulpverlening in de gemeente Westerveld dan ook hun waardering over haar uit. ‘Je bent de bruggenbouwer tussen de consulent

en de cliënt hè? En de consulent moet dat dus niet als een bedreiging zien, maar juist als toegevoegde waarde’.

Karin haar passie ligt bij de financiële kant van de schuldhulpverlening. Eerst begon ze als vrijwilliger bij de Kledingbank in Westerveld. Ze wilde ook graag als ervaringsdeskundige aan de slag bij de Gemeentelijke Krediet Bank. Dankzij haar oplossingsgerichtheid zag ze haar kans schoon om binnen dat werkveld aan de slag te kunnen. Samen met de inkomstenbeheerster schreef ze

“Wij bestrijden de problemen!”

een uitgebreid rapport met sterke argumenten, dat ze uiteindelijk omvormden tot een pilot. Daarmee zou ze zelf plaats kunnen innemen bij de instantie. *‘Ik heb een misstand benoemd en wilde de reputatie van de PGB herstellen. Mét alle consultants, want zij zitten daar met de goede bedoelingen, maar ze zijn zich niet bewust van wat het met die mensen doet die in die kwetsbare doelgroep zitten.’*

Ze mocht beginnen en merkte al snel dat haar hulp hard nodig was. Het gebeurt regelmatig dat een telefonisch gesprek tussen haar collega’s en cliënten stagneert. Vaak komt dat door *‘aannames en invullingen’*, zoals Karin dat zelf noemt. Nu winnen die collega’s haar advies in, waardoor het gesprek met de cliënt hersteld kan worden. *‘Het is de kunst van het verleiden en de kunst dat je het gesprek zo’n draai geeft dat de meneer opgelucht de telefoon neerlegt’*. Karin doet dat door net op een andere manier de situatie te benaderen, waardoor ze juist niet als bedreiging gezien

wordt. *‘En dat is zeker de moeite waard om voort te zetten’*.

Het liefst zet Karin deze methodes in de toekomst voort. *‘Ik wil het veld in, bij mensen op bezoek, niet op een kantoortje zitten’*. Zo lang ze iedereen maar duidelijk kan maken dat ervaringsdeskundigen hard nodig zijn. *‘Wij zijn een verlenging van de professionals. Waar zij vaak de theorie uit boekjes hebben geleerd, zijn wij er juist om de doelgroep daar te ondersteunen waar het nodig is. Wij bestrijden de problemen!’*

VANUIT HET WERKVELD

Karin vervult als ervaringsdeskundige een brugfunctie tussen de leefwereld van mensen in armoede en de systeemwereld van overheid en hulpverlening. Zij snapt de leefwereld en kan die verduidelijken voor de hulpverleners.

“Wij zijn een verlenging van de professionals.”

“Verbinden, vernieuwen en veranderen.”

Het gaat goed met Lineke Smit (58 jaar). *‘Ik zit sinds twee jaar weer aan de zonnige zuidkant van de berg, er zijn geen glibberige paadjes meer’.* Ze komt net van een sollicitatiegesprek voor haar droombaan. *‘Een combinatiebaan bij Sterk uit Armoede, waarbij je partijen aan elkaar kan verbinden’.* Nu doet ze eigenlijk al hetzelfde, maar dan als stage. *‘Het gaat erom dat je die publiek/private samenwerking houdt. De menselijke maat moet terug. Wij zijn geen marionetten!’.*

Ondanks haar overtuigende en daadkrachtige mentaliteit, heeft het wel degelijk tijd gekost om dit punt te bereiken. Zo’n twintig jaar lang had Lineke te maken met een relatie die niet goed voor haar was. *‘Ik ben in die relatie mezelf vergeten en datgene gedaan waarvan ik dacht, dat verwachten anderen van mij. Ik raakte mezelf kwijt’.* Uiteindelijk verliet ze haar man, ging solliciteren maar ondervond daar hetzelfde probleem. *‘Ik liep weer klem, want ik probeerde opnieuw alles te doen wat mensen van mij verwachten’.* Ze stopte met haar werk, maar het ging niet beter, integendeel. Door schulden raakt ze haar huis kwijt. *‘Ik had te weinig inkomen voor te veel nota’s. En als je dan door een huisuitzetting geen woning meer hebt, dan ben je vluchteling in eigen land’.*

In 2013 kreeg Lineke eindelijk een sociale huurwoning. Ze kwam daar in de winter wonen, maar had lang

tijd nodig om in te burgeren in haar nieuwe buurt. Pas toen ze die zomer een hondje nam, krabbelde ze langzaam maar zeker weer op. *‘We gingen samen de goede kant weer op’.* Dat gevoel versterkte toen ze begon aan de opleiding van Sterk uit Armoede. Eerst bleek het best lastig om na zo’n lange periode van alleen zijn, geconfronteerd te worden met maar liefst tweeëntwintig klasgenoten. Ze zette door en al snel ervoer ze de winst die ze met de opleiding behaalde. *‘Het bracht gewoon weer een stukje durf. Tijdens de opleiding was ik echt een vlinder aan het worden, ik poetste mijn vleugels op en nu is het tijd dat ik ze uit sla’.*

Ook al is de financiële schuld nog steeds aanwezig, toch kijkt Lineke er heel anders naar. Ze verhoudt zich er makkelijker toe en dat stelt haar in staat om vooruit te kunnen kijken. Na haar opleiding heeft ze verschillende klussen gedaan waarbij ze

gevraagd werd om op locatie haar verhaal te komen vertellen. Meestal werd ze dan bedankt met een VVV-bon. Aan de hand daarvan heeft ze haar eigen 'VVV' doelstelling geformuleerd, maar vanaf nu wel tegen eerlijke betaling: *'Verbinden, Vernieuwen en Veranderen. Dat wil ik, samen met andere partijen.'*

Door haar ervaringsdeskundigheid weet ze hoe vervreemd mensen zich ten opzichte van de samenleving kunnen voelen. *'Ik heb een poos gedacht dat er een mismatch is tussen de hele maatschappij en mijzelf, want ik pas er niet in of zij passen niet bij mij.'* Met name op dat punt wil zij graag begrip creëren bij verschillende partijen. *'Sociale uitsluiting, generatiearmoede dat is de kern van alle ellende. Daar komt heel veel uit voort; eenzaamheid, depressies, schulden.'* Daarom vindt ze het van groot belang dat publiek en privaat er samen uit moet kunnen komen. *'We zijn gewoon mensen, we moeten dat met elkaar doen.'*

Noot van de redactie: Lineke heeft de dag na het interview te horen gekregen dat ze de baan bij Sterk Uit Armoede heeft gekregen!

VANUIT HET WERKVELD

Lineke maakt, net als mijn andere collega's ervaringsdeskundigen, me op een nog dieper niveau bewust wat armoede met je overtuigingen en gedrag doet. Het daar over hebben met elkaar creëert echt contact en gelijkwaardigheid. Lineke is een meester in het verwoorden en in het gebruik van metaforen, die mensen inzicht geven.

"Wij zijn geen marionetten!"

Sandra Ten Wolde (44 jaar) kijkt terug op een zware jeugd in Amsterdam. Armoede speelde toen al een grote rol in haar leven. Op jonge leeftijd kreeg ze de zorg op zich van haar broertje en later ook van haar terminale opa. Na twee slechte relaties met mannen die haar fysiek of mentaal mishandelden, vluchtte ze naar het Noorden. Sandra kwam terecht in een eengezinswoning in Hoogeveen en ontmoette daar een nieuwe partner met wie ze - na twee kinderen uit voorgaande relaties - nog een derde zoon kreeg. Toch liep ook dit spaak en na alles wat er gebeurd was, besloot ze om drie jaar lang in het traject van een traumabehandeling te gaan. *'Dat heeft me goed gedaan.'* Zo'n zeven jaar geleden verhuisde ze weer en ontmoette er anderhalf jaar terug een nieuwe partner waar ze nog steeds erg gelukkig mee is. *'Deze klik heb ik nog nooit meegemaakt. Al die partners daarvoor, ik zat zelf gewoon nog heel erg in de overlevingsstand. Dat was niet bewust, maar toen had ik nog een hele andere motivatie.'*

In november 2017 werd Sandra gebeld door haar werkcoach. Ze deed op dat moment al vrijwilligerswerk in de huiskamer van een verzorgingshuis. *'Ik weet het nog goed. Zij belde en zei "ik heb iets voor je, maar morgen moet ik een antwoord hebben".'* De werkcoach stuurde haar de uitnodiging voor de opleiding van Sterk Uit Armoede door. Sandra had het nog maar amper gelezen of wist al *'dit is een kans en ik ben gek*

als ik hem niet pak'. Zo startte ze in januari 2018 met de opleiding en werkte zowel aan haar herstel, als ook aan ontwikkeling door de studie. *'Ik merkte dat ik met veel dingen rust kreeg. Iedereen bewandelt zijn pad, maar draagt dingen met zich mee. Door dat in de studie met elkaar te delen, merkte je dat er verbinding ontstond.'*

“Dit is een kans en ik ben gek als ik hem niet pak.”

VANUIT HET WERKVELD

We zien dat Sandra bespreekbaar maakt wat armoede is. Doordat ze dat op een open manier doet, weten de kinderen – en ook de leraren – dat ze zich er niet voor hoeven te schamen.

Na de opleiding ging Sandra aan de slag bij een project vanuit de gemeente in het begeleiden van zwangere vrouwen. Ze reisde naar hele verschillende plekken en leerde veel. Toch wilde Sandra graag iets met kinderen gaan doen. Uiteindelijk kwam ze terecht bij een scholengemeenschap in Hoogeveen. Pas afgelopen zomer is ze begonnen aan deze open functie. *‘Ik werk op drie scholen. Het is een nieuwe functie, dus ik mag dat zelf helemaal vormgeven. Dat kan best pittig zijn soms. Er zijn helemaal geen kaders’. Ondanks de moeilijkheden vindt ze het ontzettend leuk. Ze ondersteunt nu vooral groep één en twee. ‘Je ziet soms echt kinderen die geen besef hebben van armoede. Dan is het mooi dat je dat inzicht kan geven’.*

Uiteindelijk wil ze niet alleen de kinderen bereiken, maar iedereen die te maken heeft met de scholen. Juffen, meesters, maar vooral ook ouders. Dat laatste blijkt soms nog best een uitdaging. *‘Je moet ook niet*

te veel pushen. Dan worden er deuren gesloten’. Sandra haar aanpak is een duidelijke: ‘ik probeer heel zichtbaar te zijn. Ik doe het meeste gevoelsmatig en intuïtief en als ik iets zie, dan bespreek ik het’. Ze probeert om haar tactiek zo passend mogelijk te maken voor degene die haar benadert. ‘Ik probeer iets van mezelf te geven en de vragen die ze stellen, om die te beantwoorden. Juist openheid geven’.

Haar doel is dan ook om kinderen en volwassenen bewust te maken. *‘Het luisteren, horen en zien dat is mijn meerwaarde. En daar vervolgens op inspelen. Dat is toch heel anders dan voor de rest gedaan wordt, want ik denk op gevoelsniveau en zij vaker toch praktisch’. Sandra probeert overall waar ze kan ‘zaadjes te leggen die nodig zijn’. Door bijvoorbeeld in de ochtend bij de trap te staan en haar leerlingen een goedemorgen te wensen. ‘Ik merk doordat ik opener ben, dat ik veel meer bereik’.*

“Het luisteren, horen en zien dat is mijn meerwaarde”

**“Er kan
nog wel
een dag
bij, kom
maar op!”**

Van een aantal jaren in de bijstand naar een fantastische baan van tweeëndertig uur. Het lukte Marzanna Gintowt (48 jaar) haar leven en die van haar vier kinderen een compleet andere wending te geven. Door de scheiding van haar man zo'n negen jaar geleden, was Marzanna genoodzaakt om andere woonruimte voor haarzelf en haar kinderen te vinden. Het bleek een moeilijke opgave, waardoor ze op het particuliere circuit aangewezen werd. *'Dan ben je al bezig met het aanvragen van een uitkering, maar dat duurt allemaal lang. Dan begin je al schulden te maken.'* Naast de financiële druk, kreeg ze ook te maken met de emotionele effecten van armoede. *'Ik was chronisch moe, want je bent zo aan het malen in je hoofd. Je staat gewoon buiten jezelf.'* Telkens weer probeerde ze creatief de tekorten op te vullen, maar zo kon ze alleen voor korte tijd de financiële problemen uitstellen.

Ze kreeg een casemanager die haar ging helpen met het op de rit krijgen van haar situatie. Eerst begon ze als vrijwilligster bij de kledingbank in de buurt. Daar werd ze uiteindelijk bedrijfsleider. De casemanager had wel verwacht dat Marzanna een goede kandidate zou zijn voor de opleiding van Sterk uit Armoede, maar toen ze het aan haar voorstelde had ze niet gedacht dat Marzanna het zo graag zou willen. *'Ze wilde me uitleggen wat de opleiding inhield, maar ik zei direct "Prima, schrijf me maar in. Als ik van mijn ellende mijn werk kan maken, dan kan ik dat vast als de beste".'*

De start van de opleiding betekende veel voor Marzanna. Het bood haar weer een stukje toekomst. *'Je hebt zo'n dikke muur om je heen. Maar dan begint ergens ineens een zonnetje te schijnen.'* Thuis reageerden ze erg positief op de verandering. Ook al was Marzanna nu veel dagen in de week *'naar school'* - iets dat de kinderen in het begin erg grappig hadden gevonden - toch merkten ze de verandering die het bij hun moeder te weeg bracht. *'Ik was weer veel liever buiten dan dat ik thuis zat. Dat is die drive die in me zit als ik goed in mijn vel zit. Dan is niets te*

veel voor mij. Bewust of onbewust; ik werd weer vrolijker'.

Door de opleiding ging Marzanna weer anders naar zichzelf kijken. Ze was door de jaren heen zo gewend geraakt aan 'nee' verkopen aan haar kinderen, waardoor ze het gevoel had dat ze niets goed kon doen. Haar eigenwaarde had flink te lijden onder de armoede. Door de opleiding vond ze steeds meer van zichzelf terug en leerde ze hoe sterk ze eigenlijk al die tijd was geweest. Met die persoonlijke ervaring probeert ze nu dat proces bij anderen teweeg te brengen. 'Nu kan ik naar iemand anders toe gaan en zeggen "ik snap echt hoe je je voelt".'

Na de opleiding kwam Marzanna terecht op maar liefst vier verschil-

"Ik ben een soort vraagbak"

lende scholen in de buurt van haar woonplaats. 'Ik ben een soort vraagbak op alle locaties'. Docenten, ouders, kinderen of zelfs dorpsbewoners kunnen bij haar terecht voor een luisterend oor, passend advies of gewoon voor een gezellig praatje. Waar nodig schakelt ze de hulp in van andere professionals zoals maatschappelijk werk, maar vaak kan ze door haar eigen ervaring veel hulp bieden. Bijvoorbeeld door ouders inzicht te geven in goedkopere verzekeraars of energieleveranciers, waardoor ze geld overhouden in de maand. Of door het aanschrijven van fondsen voor sport, vakantie of ouderbijdrage.

Ze merkt dat het effect heeft bij de mensen. 'Het is fijn dat iemand weet hoe het voelt en dat niet uit de boeken haalt. Het heeft toch altijd te maken met armoede en uitsluiting, maar als je rust kunt brengen en vertrouwen dan gaan mensen anders met je praten'. Het geeft haar veel voldoening, omdat ze anderen kan laten zien dat er altijd perspectief is. Ze wil een brug vormen en het liefst voor zoveel mogelijk partijen. Als het aan haar ligt, gaat ze door: 'Er kan nog wel een dag bij, kom maar op!'.

VANUIT HET WERKVELD

Marzanna is door haar open houding en ervaring in staat om mensen op hun gemak te stellen en is in staat om dan op een professionele manier mensen te helpen. Altijd vanuit gelijkwaardigheid. Kortom als Marzanna het 'prototype' is van een ervaringsdeskundige dan sta ik open voor nog een paar ervaringsdeskundigen in dienst!

Linda Drent (50 jaar) had zich geen leukere baan kunnen wensen bij de gemeente Groningen. Toch had ze zich vroeger niet kunnen voorstellen dat ze ooit bij zo'n organisatie terecht zou komen. Levenslange ervaring met armoede had haar vertrouwen in overheidsinstanties namelijk geen goed gedaan. Linda groeide op als oudste van vier kinderen met een alleenstaande moeder. 'Armoede is een tekort aan geld, maar ook aan de binnenkant doet het wat. Emotionele armoede'. Haar zoon groeide op in dezelfde situatie. 'Ik zeg altijd dat mijn zoon de vierde generatie armoede is...'

Toch kwam er in 2013 verandering in Linda's leven. Ze mocht toen als vrijwilliger-coördinator voor een nieuw buddyproject met dakloze jongeren aan de slag. 'Achteraf gezien, was dat mijn eerste inzet als ervaringsdeskundige'. Het leverde haar veel op, ook al ging het niet eens om financiële compensatie. 'Ik kreeg weer verbinding met de maatschappij'. Uiteindelijk besloot ze om in 2017 via een training inspiratiecoach de opleiding van Sterk uit Armoede te gaan doen. Het was heftig, maar zeker de moeite waard. Ook voor haar zoon: 'Hij bleef in die periode veel in huis, dus met mijn verhalen die ik vertelde over wat ik meemaakte, haalde ik echt de wereld binnen. Dat was echt super leuk'.

Tijdens de opleiding veranderde het beeld dat Linda had over organisaties als de gemeente sterk. 'Omdat ik nu dus heb geleerd en gezien hoe dat gaat met al die mensen in organisaties; wethouders, projectleiders enzovoorts. Ik wil niet zeggen dat ik direct vertrouwen in het systeem heb gekregen, maar er zitten toch wel echt mensen bij met goede bedoelingen. Dat probeer ik naar mijn zoon terug te geven'. Als ervaringsdeskundige binnen de gemeente vindt ze het van groot belang om juist die mensen bewust te maken van wat armoede doet. 'Het is waanzinnig hoeveel impact armoede op je leven heeft, hoe je je voelt, hoe je er niet bij hoort en dat je je altijd minder voelt'. Ze merkt bovendien vaak dat het systeem niet goed is ingesteld op situaties als de hare. 'We hebben het wel over

“Ik ben weer kapitein op mijn eigen schip.”

“Het is waanzinnig hoeveel impact armoede op je leven heeft”

armoedeval, maar daarvoor is nog een heel stuk. Daar moet je echt doorheen’. Gelukkig kan ze bij haar huidige werk haar ei goed kwijt. ‘We bewerkstelligen een verschuiving: in plaats van praten over mensen in armoede gaan we naar praten mét deze mensen’. Juist omdat haar toevoegingen op waarde geschat worden, blijft ze gemotiveerd om door te zetten. ‘Op alle vlakken heeft dat positief effect op mijn leven. Ik ben weer kapitein op mijn eigen schip, dat is echt waanzinnig’.

Voor al de combinatie van het overstijgende beleid met het creëren van bewustwording op verschillende plekken in de samenleving over generatiearmoede, vindt ze interessant. Ze durft zelfs te stellen dat ze haar weerstand tegen de maatschappij heeft overwonnen door haar werk als ervaringsdeskundige. Dat ze succesvol is, blijkt wel. Ze had veel inbreng bij de totstandkoming van het armoedebeleidsplan dat de gemeente Groningen opstelde. Het allerbelangrijkste in haar werk vindt

Linda dat er samengewerkt wordt. ‘En dat is dus met ervaringsdeskundigen, zij moeten een goede positie krijgen en zo de kans hebben om te laten zien wat ze opleveren’. Ieder zet op die manier volgens haar de juiste kwaliteiten in, waardoor effectief generatiearmoede doorbroken kan worden.

VANUIT HET WERKVELD

Linda weet ons steeds weer het gevoel van armoede over te brengen. Niet de losse, rationele feitjes die wij ook wel uit de literatuur kennen, maar de totale ervaring van hoe de wereld er voor je uit ziet als je lang in armoede leeft.

"Voor het eerst paste mijn rugzak ergens."

'Ik ben er nu voor "eem dat duwtje" zegt Heidi van der Laan (41 jaar). Ze hoopt dat ze met haar positieve ervaringen anderen het vertrouwen kan geven om door te zetten. Ze weet als geen ander hoe lastig het soms kan zijn om ruimte te creëren voor ontwikkeling. 'Als je steeds weer gekwetst wordt door de maatschappij, steeds het gevoel hebt dat je anders bent, dan ga je je ook anders gedragen'.

Ze groeide op in een gezin waar het aan de buitenkant allemaal goed leek te gaan, maar waar het flink rommelde achter de deur. Haar moeder leed aan manische depressies, waardoor ze thuis een hele andere kant liet zien. *'Als kind was ik onzichtbaar, ik was stil. Dan had ik de minste kans dat ik wat kreeg'.* Ook al hadden ze thuis wel te eten, haar honger naar liefde was des te groter. Ze ontmoette haar ex-man en kreeg drie kinderen met hem. Hij was agressief en na zeventien jaar besloot ze van hem te scheiden. Haar situatie verbeterde meteen. Tijdens de relatie met haar ex, had hij alle controle gehad over de financiën. Ook al belandde Heidi eerst in de bijstand, nu wist ze eindelijk waar ze aan toe was en had ze zicht op de inkomsten en uitgaven.

Toen al was ze vrijwillig actief. *'Ik deed mijn baantjes wel, maar had direct tegen de werkcoaches gezegd "ik wil verder"'. Zo kwam ze*

terecht bij de eerste lichting van de opleiding van Sterk uit Armoede in 2014. *'Voor het eerst paste mijn rugzak ergens'.* Na al die jaren terug in de schoolbanken was het best even wennen voor haar. *'Ik zat daar als een spons, ik zei niks'.* Tegen het einde van de opleiding, zag het er echter heel anders uit. Toen het eindproduct gepresenteerd moest worden, was het namelijk Heidi die het verhaal hield. *'Ik kreeg iedereen stil, toen leerde ik dus dat ik dat talent heb. Nu sta ik voor de klas'.*

Heidi ging aan de slag bij Noorderpoort als tandem-docent bij de opleiding tot ervaringsdeskundige van Sterk uit Armoede. In de beginperiode was het best lastig om haar draai te vinden: *'je begint net dus je weet ook niet wat je allemaal kunt, maar tegelijkertijd is de werkvloer ook nog niet op je ingesteld. Je moet dat dus samen uitvogelen'.* Door de moeilijkheden leerde ze wel dat open communicatie het al-

“Ik krijg kansen en kan ze nu ook pakken”

lerbelangrijkste is. Dat zette ze even-goed in aan de andere kant van haar werk. Ze bereikte de mensen van haar doelgroep. *‘Die voelen en zien wel dat je meer weet. Als ervaringsdeskundige snap je dat de leefwereld niet altijd aansluit bij de regels’.* Het zit hem volgens haar in kleine dingen om een goede band op te bouwen. Zoals naar een cliënt toe bellen in plaats van diegene laten bellen, om daarmee het beltegoed van diegene te besparen.

VANUIT HET WERKVELD

Zonder mijn tandempartner Heidi is het onmogelijk om tot de kern van de studenten te komen. Het is nodig om de juiste taal te spreken van de studenten. Samen kunnen we dat!

In de tussentijd bleef Heidi ook actief op conferenties voor Sterk uit Armoede. Ze moest het podium op. Keer op keer overwon ze haar angst. Haar ideaal was sterker: *‘ik zie waarom het nodig is, ik voel het en als ik die stem moet zijn op dat moment dan is dat nodig’.* Ook thuis werd haar pijlsnelle ontwikkeling gadeslagen. Ze vertelt trots dat ze de keten van generatiearmoede heeft doorbroken. Niet alleen voor haar kinderen, maar ook haar ouders en vrienden merken de veranderingen. *‘Mijn kinderen zien een gelukkige mama, die zien wat er mogelijk is en die gaan ook in beweging’.* Heidi’s schulden zijn weg, ze heeft sinds twee jaar een rijbewijs en is nu zelfs trotse eigenares van een eigen auto. *‘Ik word eindelijk gezien, ik krijg kansen en kan ze nu ook pakken’.*

Heidi van der Laan

‘Bij armoede wordt vaak alleen aan geld gedacht, maar over sociale uitsluiting en het generationele gevolg wordt veel minder gesproken’. Karin van den Hende (56 jaar) vindt het belangrijk om als ervaringsdeskundige juist ook aandacht te schenken aan die kant van het verhaal. Ze is zelf de derde generatie van armoede. Het begon bij haar opa en oma. Haar eigen ouders zetten het voort, want door verslaving raakte het geld op. Ondanks de vicieuze cirkel waarin Karin daardoor terecht kwam, neemt ze het niemand kwalijk. *‘Ze hebben allemaal naar hun kunnen gehandeld’.* Ze trouwde met een man die achteraf ook afkomstig bleek te zijn uit een situatie van generationele armoede en sociale uitsluiting. Samen kregen ze twee kinderen. Uiteindelijk besloot ze van haar man te scheiden. Voor het eerst kwam er verandering in haar situatie.

‘Het leven werd een stuk makkelijker’. Karin besloot om de dingen heel anders aan te pakken dan dat ze tot dan toe had gedaan. *‘Bijvoorbeeld door niet in een keer alle verft te kopen voor een verbouwing, maar om gewoon één blik te halen en dan de volgende maand weer eentje’.* Ze wilde verandering voor haar dochters. Daarom heeft ze haar kinderen altijd proberen mee te geven dat ze respect voor anderen moeten hebben, maar ook op een nette manier voor zichzelf mogen opkomen. Waar ze kon, wilde ze haar dochters steunen en stimuleren met een oplei-

ding. Toen haar jongste dochter in groep zeven zat, besloot ze om mee te doen aan een re-integratieproject. Uit de eindrapportage bleek dat ze extra training nodig zou hebben. Dat duurde nog eens een half jaar. Ze kijkt daar positief op terug. *‘Het was een leuke en warme periode. Ik leerde er ook voor het eerst om assertief te zijn. Iedereen zag dat ook!’.*

In 2002 kon Karin starten met het werken in een peuterspeelzaal. Binnen die baan kreeg ze de mogelijkheid om een opleiding Sociaal Pedagogisch Werk op te pakken

Karin van den Hende

“Bij armoede wordt vaak alleen aan geld gedacht”

en één dag per week naar school te gaan en de rest van de dagen te werken. 'Ik kon de kinderen laten zien dat je altijd nog een verbetering kunt maken'.

Na het traject van de opleiding, kon ze helaas niet blijven. Maar Karin voelde zich gemotiveerd en wilde graag aan het werk. Toch kon ze niet direct werk vinden en door een fout van het UWV kreeg ze standaard te weinig geld uitgekeerd, waardoor ze in de schulden terecht kwam.

Via de gemeente kreeg ze op een gegeven moment een werkcoach toegewezen. Zo kwam ze terecht bij *De Badde*, een welzijnsorganisatie in Oude Pekela. Tevens de plek waar ze nu weer werkt. Ze begon er als minima-consulente, maar kon alleen met kleine contracten werken. Toen kreeg ze de kans om de opleiding van Sterk uit Armoede te gaan doen. 'Daar leerde ik begrijpen dat ik soms een andere 'taal', vanuit een andere achtergrond spreek, waardoor an-

deren mij niet snappen. Ik zie dat nu ook in mijn werk, bij mijn collega's en hun cliënten. Ik hoop daar iets in te kunnen betekenen.'

Na de opleiding ging Karin aan de slag als ervaringsdeskundige bij *De Badde*, nu onderdeel van de organisatie Tinten. Tijdens haar werk probeert ze om nieuwe generatiearmoede op te sporen en het tegen te gaan. 'Ik ben er ook voor het, mij herkenbare, emotionele deel. Ik denk en werk met mijn eigen herkenning en vraag daarbij ondersteuning van mijn collega's. Zij doen dat ook andersom'. Ze vindt de combinatie van ervaringsdeskundigheid met theorie dé manier om generatiearmoede te doorbreken. 'Het zijn vooral de dingen die niet te beschrijven of vertellen zijn die een opening kunnen maken. Ik hoop dat ik diegene kan zijn, doordat ik niet uit het boekje werk, maar gewoon na ga wat ik zelf uit mijn eigen ervaring als logisch zie. Dat is zoveel waard'.

VANUIT HET WERKVELD

Karin helpt ons om een bepaalde doelgroep en/of problematiek beter te doorzien. Deze nieuwe inzichten leiden ertoe dat de ondersteuning door onze medewerker beter aansluit bij de behoefte van de cliënt. Ze is eigenlijk een soort tolk die de taal van de doelgroep goed beheerst, maar ook de taal van de welzijnsmedewerker. En dat praat toch een stuk makkelijker.

“Het taboe op armoede moet er af!”

Tien opgeleide ervaringsdeskundigen van Sterk uit Armoede vertellen in dit boek hun verhaal. Ze geven aan dat ondanks de vele nadelen, zij nu voordelen halen uit hun verleden van generationele armoede en sociale uitsluiting. Waar zij vroeger nog dachten dat hun situatie een eindeloze was, proberen ze nu anderen te helpen om er – net zoals zij zelf – uit te kunnen komen. Deze tien mensen zijn elk op hun eigen manier een voorbeeld van de kracht van armoede. Zij weten hun werkveld te verbreden en nieuwe inzichten en oplossingen te bieden. In hun verhalen komt naar voren waarom opgeleide ervaringsdeskundigen een absolute meerwaarde hebben. Hun inspiratie en motivatie dringt steeds meer door tot de arbeidsmarkt. Lees hier hun bijzondere levensgeschiedenissen.

**STERK UIT
ARMOEDE**

Expertisecentrum van ervaringsdeskundigen
in generatiearmoede en sociale uitsluiting
www.sterkuitarmoede.nl